

Oler S. S Olausen

Paradigmeskifte i Bodøsjøen

Utviklingen av bevaringsstrategier og bygningsvern i Bodøsjøen friluftsmuseum.

Bacheloroppgave i kulturminneforvaltning

Veileder: Kristoffer Grini

Mai 2022

Oler S. S Olausen

Paradigmeskifte i Bodøsjøen

Utviklingen av bevaringsstrategier og bygningsvern i Bodøsjøen friluftsmuseum.

Bacheloroppgave i kulturminneforvaltning
Veileder: Kristoffer Grini
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Etter tre år som bachelorgradstudent for kulturminneforvaltning ved NTNU er det underlig å skrive den avsluttende bachelorgradsoppgaven.

Jeg vil bruke denne anledningen til å takke samtlige forelesere og emneansvarlige ved kulturminneforvaltning og bachelorveilederen min Kristoffer Grini for tips og råd under skriveprosessen. I tillegg vil jeg takke alle mine medstudenter for lærerike samtaler, faglig hjelp og tre fine år sammen. Jeg må også takke alle ansatte ved Jektefartsmuseet for en utrolig lærerik og aktiv hospiteringstid som inspirerte denne oppgaven.

Samtidig vil jeg gi en ekstra stor takk til begge foreldrene mine for all støtte og råd gjennom studietid og den endelige oppgaveskrivingen, tanten min for anbefalingen at jeg skulle søke kulturminneforvaltning og spesiell takk til samboeren min Camilla Tvenning for støtte, råd og rettskriving.

Innhold

Kapittel 1 – Introduksjon til oppgaven.....	3
1.1 Sted og tema	3
1.2 Hospiteringstid	4
1.3 Problemstilling	5
1.4 Kildemateriale	6
1.5 Metode	7
1.6 Struktur	7
Kapittel 2 – Bodøsjøens vekst før Jektefartsmuseet	8
2.1 Fra tomt til museum.....	8
2.2 Jekta i Bodøsjøen.....	9
Kapittel 3 – Friluftsmuseet før og nå	11
3.1 Lokale tilknytninger	11
3.2 Autentisitet i Bodøsjøen	12
3.3 Nytt bygg i gammel kontekst	14
3.4 Et bevaringssentrum	15
3.5 Kystkultur og klima	16
3.6 Ny etikk, nytt museum	18
Kapittel 4 – Konklusjon.....	20
4.1 En ny epoke i Bodøsjøen.....	20
Litteraturliste og kilder:.....	23
Bøker og dokumenter:	23
Nettkilder:	23
Bilder:	25

Kapittel 1 – Introduksjon til oppgaven

1.1 Sted og tema

Nordvest i Saltfjorden i Bodø finner man Bodøsjøen. Denne bydelen har de siste årene vært sentral i en større vekst man ser i hele lokalområdet, og bydelen har også en lang og viktig historie knyttet til den lokale kystkulturen i Salten. Et aspekt som reflekterer denne rike kysthistorien, er Bodøsjøen friluftsmuseum. Dette friluftsmuseet samler 14 bygg fra rundt om i Salten. Her finner man blant annet naust, hus, stabbur og buer. Siden 2019 har derimot et annet bygg etablert seg i

De 15 byggingene (med Jektefartsmuseet) i Bodøsjøen friluftsmuseum. Illustrasjon: Bodøsjøen friluftsmuseum brosjyre (Nordlandsmuseet).

friluftsmuseets landskap. Jektefartsmuseet er et museum som tar for seg historien om jektefart, kystkultur og kysthandel.¹ Dette museet er plassert midt i museumslandskapet til Bodøsjøen friluftsmuseum, og har dermed skapt et nytt hovedpunkt i landskapet. Etter 80 år endret museumslandskapet til Bodøsjøen friluftsmuseum seg fundamentalt og konsekvensene av denne endringen kan ses i alt fra ordinær museumsdrift til mer essensielle bygningsvern. Et bygg som Jektefartsmuseet kan med andre ord påvirke et friluftsmuseum som det i Bodøsjøen ved flere aspekter, både positivt og negativt.

Et aspekt som har blitt tydeligere siden etableringen av Jektefartsmuseet er et av Bodøsjøen friluftsmuseum hovedoppdrag, nemlig formidlingen og forvaltningen av kystkultur. Bevaringen av kystkultur er et bredt tema med flere aspekter som kan komplisere bevaring. Kystkultur som begrep er utfordrende å definere akademisk, men folk flest vil nok ha en viss idé om hva kystkultur innebærer. En "folkelig" betydning varierer nok sterkt, men hovedelementer er der. Historiker Johan I. Borgos beskriver at «kystkulturen har jorda og sjøen som ressursbase, jordbruk og fiske som hovednæringer og naturlig nok kysten som bosted».²

¹ Jektefartsmuseet, u.å

² Borgos, u.å, kap. 9, avsn. 15

Videre beskriver han at kystkultur ikke er en tilstand, men mer en prosess basert på hvordan livsgrunnlaget langs kysten har endret seg drastisk i moderne tid.³ Utfra dette utvikler Borgos en begrepsforklaring som er basert på en tidligere forklaring fra arkeolog Anton Wilhelm Brøgger. Denne begrepsforklaringen går som følger: «Kystkulturen er et tilpasningssystem som bygger på rammevilkårene i kyststrøkene og med særlig vekt på utnyttinga av ressurser både på sjø og land.»⁴

Basert på dette er det tydelig at kystkultur fra spesielt et kulturhistorisk perspektiv kan innramme både materiell og immateriell kulturarv og kulturminner. Situasjonen og forholdet mellom Bodøsjøen friluftsmuseum og Jektefartsmuseet presenterer en interessant case, hvor bevaringsstrategi og fokuset på kystkulturen til Salten har endret seg i lys av forvandlingen i landskap og det administrative påført av Jektefartsmuseets etablering. Denne etableringen gir et unikt innsyn i hvordan bevaringsstrategier til museer endrer seg ikke bare basert på behov, men også etter tid, sted, ressurser og ideer. Inntrykket til Bodøsjøen friluftsmuseum kan på mange måter vise hvordan fokuset til museer varierer og utvikler seg. Jektefartsmuseet er et nytt museum kombinert med et eldre friluftsmuseum, hvilken effekt kan dette ha på selve byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum?

1.2 Hospiteringstid

Hospiteringstiden min ble tilbrakt på Jektefartsmuseet i Bodø. Dette museet har som hovedoppgave å formidle kystkulturen og handelshistorien til Nordland gjennom perspektivet av jektefarten som foregikk fra cirka 1600-tallet til 1900-tallet.⁵ Oppgavene mine på museet besto for det meste av å observere det mer administrative arbeidet rundt museumsdrift, planleggingen og gjennomføringen av formidling pluss observasjon rundt praktisk og teoretisk konservering. Hospiteringstiden ga meg et sterkt innblikk i den tverrfaglige hverdagen på et museum. Fagmiljøet på Jektefartsmuseet besto av individer med utdanning i fysisk konservering, formidlingsekspertise, teknisk kompetanse samt mer generelt administrative museumsansatte. I tillegg til museum drev Jektefartsmuseet en kafé som ga innblikk i en mer kommersiell side av arbeidet. Jeg fikk også være vitne til den praktiske delen av et interessant samarbeid mellom Nordlandsmuseet og det som kalles Bodøsjøen Nettverk, hvor Jektefartsmuseet sammen med ni frivillige lag/foreninger har som mål «å skape engasjement,

³ Borgos, u.å, kap. 9, avsn. 15

⁴ Borgos, u.å, kap. 9, avsn. 39-40

⁵ Jektefartsmuseet, u.å

levendegjøre, videreformidle og ivareta vår felles kulturarv» gjennom bruk av Bodøsjøen friluftsmuseum og det generelle nærliggende området.⁶

Jektefartsmuseet er en del av det større Nordlandsmuseet, som består av 19 avdelinger, museer og utstillinger.⁷ Det at Jektefartsmuseet er en del av dette museet ga mulighet for å hjelpe til og observere flere avdelinger og ga større innsyn i driften av de øvrige avdelingene og samarbeidet på Nordlandsmuseet. Et av de mer konkrete arbeidsoppgavene jeg foretok meg under hospiteringstiden var på en av disse andre museumsavdelingene. På Bymuseet i Bodø sentrum fikk jeg som oppgave å hjelpe til med registreringen av museumsobjekter som tilhørte en utstilling som skulle fornyes på grunn av et planlagt oppussingsprosjekt. I tillegg fikk jeg også observere et konserveringskurs i skadedyrkontroll på museumsavdelingen Kjerringøy handelssted. På dette kurset ga en teknisk konservator fra Jektefartsmuseet et foredrag om skadedyrkontroll til de ansatte på avdeling, i tillegg til en befaring for å se etter mulige skadedyrskader på museumsgjenstander og bygg. Utover dette brukte jeg tiden min på Jektefartsmuseet til å både observere og delta i det administrative arbeidet. Med dette fikk jeg være med på planleggingsmøter som omhandlet flere aspekter av museumsdriften slik som etablering av formidlingsplaner, planlegging av fremtidige arrangementer, samarbeidet med frivillige organisasjoner, samt generelle driftsmøter. Ellers var en mer generell arbeidsoppgave å hjelpe til med rengjøring av Jektefartsmuseets utstilling. I tillegg fikk jeg sjansen til å nærmere undersøke og befare byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum på egen hånd, og samtidig observere et av Nordlandsmuseets mange museumsmagasiner.

1.3 Problemstilling

Under hospiteringen fikk jeg en god innsikt av den helhetlige museumsdriftshverdagen på Jektefartsmuseet. Et spørsmål jeg stilte meg selv var hvilken rolle spilte Bodøsjøen friluftsmuseum i denne driften? Gjennom samtaler med ansatte og observasjoner fant jeg ut om alderen til friluftsmuseet og hvilken rolle den spiller i dag. Dette vekket den første interessen for problemstillingen. Ved undersøkelse og lesing av arkivmateriale stilte jeg meg et spørsmål om hvordan Jektefartsmuseet har påvirket Bodøsjøen friluftsmuseum. Dette førte til den direkte formulerte problemstillingen jeg skal diskutere i oppgaven min:

⁶ Jektefartsmuseet, u.å

⁷ Nordlandsmuseet, u.å

«Hvordan har forvaltning av byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum endret seg etter etableringen av Jektefartsmuseet?»

Problemstillingen baserer seg spesifikt på observasjoner og informasjon rundt Bodøsjøen friluftsmuseum, Jektefartsmuseet samt Nordlandsmuseet. Hovedfokuset vil falle på bevaringen av de 14 byggene i friluftsmuseet. Analysering og diskusjon av fartøyene og den generelle driften av friluftsmuseet i tillegg til små trekk fra Jektefartsmuseet vil også bli sett på.

Denne oppgaven foretar seg en spesifikk case med tilknytning til forvaltning av kystkultur. I tillegg har Bodøsjøen friluftsmuseum og Jektefartsmuseet en del eksempler på drift og bevaring som kan analyseres og knyttes til større temaer og spørsmål innen generell kulturminneforvaltning. Oppgaven og casen min har ikke som hensikt å forklare eller beskrive større trender eller løsninger. Heller så er målet med oppgaven å gi et innblikk i hvilken effekt denne type forvaltning har på denne type museum, kulturarv og miljø i dens spesifikke tid og rom.

1.4 Kildemateriale

Hovedsakelig er kildematerialet mitt interne dokumenter fra Nordlandsmuseet. Noen av disse er tilgjengelig for offentligheten, mens deler av det ble utdelt til meg under hospiteringstiden min. Dette inkluderer en intern rapport som tar for seg alle byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum som eksisterte før 2017 (Jeg ble kun tildelt deler av rapporten, så den større tilknytningen mangler dessverre, men kontekstuelle hint gir et tydelig bilde av rapportens mål). Ellers er kildematerialet bestående av: et feltintervju med museumshåndverker for Nordlandsmuseet Knut Bygdås som ble utført under hospiteringstiden, en intern rapport fra Nordlandsmuseet gjort i 1988 for flyttingen av et bygg til anlegget, årbøker fra Nordlandsmuseet og informasjon/hjelpemidler fra Riksantikvarens nettside. Årbøkene dekker generell informasjon relatert til driften av Nordlandsmuseet, årsmeldinger fra årsmøtet og økonomien fra de nevnte årene. Årbøkene ble publisert for et offentlig publikum først i 1946, så fra 1979 til 1992. De bøkene jeg valgte å ta for meg grunnet tilgang var; Nordlandsmuseet gjennom 10 år 1936-46, Nordland Fylkesmuseum årbok 1980, Bodøboka 1988-89: Nordlandsmuseets årbok 1988-89 (denne boken marker 100-årsjubileet til museet og går derfor gjennom historien til museet) og Bodøbok 1989-90: Nordlandsmuseet årbok 1989-90.

1.5 Metode

Det metodiske arbeidet jeg har foretatt meg ble for det mest gjort under praksisperioden på Jektefartsmuseet og metodearbeidet gikk ut på observasjon, intervju og analyse. Jeg valgte å intervju museumshåndverker på Nordlandsmuseet, Knut Bygdås. Dette ble gjort på grunn av hans aktive rolle i observasjon av anleggene og daglig vedlikehold. Intervjuet kan beskrives som et ustrukturert formelt individuelt intervju, basert på at intervjuet foregikk etter et bestemt hovedtema, uten forberedte spørsmål og at intervjuet foregikk individuelt mellom meg og intervjuobjektet. Intervjuet var også kvalitativt siden meningen var å «... å innhente kvalitativ kunnskap».⁸ Hovedtemaet til intervjuet var «Påvirkningen Jektefartsmuseet har på resten av Bodøsjøen friluftsmuseum». Grunnen til at jeg valgte dette temaet var av en nysgjerrighet, som var bygget opp fra hospiteringstiden. Museumssektoren er spesielt avhengig av kunnskap som ikke alltid blir nedskrevet eller publisert. Dermed tenkte jeg det var ekstra nødvendig å foreta et intervju med en av de ansatte for å kunne få frem den kvalitative kunnskapen de bærer på. Observasjon ble også en aktiv metode, under hospiteringen ble jeg ofte satt i en observatørposisjon, hvor jeg hovedsakelig skulle studere og observere arbeid og møter. Denne observasjonen kan best beskrives som kvalitativ, basert på formålet å innhente et så fullstendig bilde av museumsarbeidet og driften som mulig.

1.6 Struktur

Bacheloroppgaven er delt opp i fire kapitler. Kapittel en er den generelle introduksjonen til sted, tema og oppgaven. Kapittel to tar for seg en utforsking av Bodøsjøens utvikling til midten av 90-tallet for å markere den aktive historien før Jektefartsmuseet. Det tredje kapitlet skal knytte friluftsmuseet til ulike aktuelle kulturminneforvaltning- og museumstemaer og differensiere dem mellom før Jektefartsmuseet og etter, og kapittel fire foretar seg avslutningen og konklusjonen til oppgaven.

⁸ Dalland, 2021, s. 69

Kapittel 2 – Bodøsjøens vekst før Jektefartsmuseet

2.1 Fra tomt til museum

Etableringen av et friluftsmuseum i Bodøsjøen startet i 1937 når Nordlandsmuseet kjøpte 40 mål med land på et historisk område i Bodøsjøen.⁹ Tanken da var å etablere en nordnorsk variant av det kjente Maihaugen-museet.¹⁰ Dette skulle reflekteres gjennom en representasjon av byggeskikker fra hele Nordland og byggingen av et tradisjonelt handelssted. Det ble i denne tiden kjøpt inn tre bygg; en kvern fra Leiranger, en rorbu fra Skrova og et stabbur fra Brenne.¹¹ Dette nye fokuset på et friluftsmuseum i Bodøsjøen kan ansees som en refleksjon og svar på den framkommende «folkemuseumsparadigme» fra tidligere på 1900-tallet, hvor man så flere museer i Norge etablere lignende typer friluftsmuseum og folketun.¹² Hvordan disse tre byggene ble presentert og bevart i denne tiden er utfordrende å bekrefte, men okkupasjonstiden som forekom bare to år etter byggenes oppreisning satte en midlertidig stopper for utviklingen av "Nordlandsmaihaugen".¹³

Etter krigen ble det igjen et fokus for Nordlandsmuseet å utvikle Bodøsjøen friluftsmuseum. Allerede i 1946 ble seks nye bygg donert til museet i forbindelse med en sentrumsregulering i Saltdal kommune.¹⁴ Derimot ble ingen av disse byggene oppreist før på 70-tallet, angivelig grunnet dårlig økonomi. En plan ble lagt av Nordlandsmuseet i 1951 å kjøpe en rekke bygg fra et gammelt handelssted på Nord-Arnøy.¹⁵ Planen med dette oppkjøpet var å endelig etablere det tidligere nevnte handelsstedet på Bodøsjøen. I stedet for ble disse planene avbrutt av museet når det overtok et annet handelsted på Kjerringøy nord for Bodø.¹⁶ Med dette ble det første forsøket på å etablere en ny plan for Bodøsjøen friluftsmuseum startet opp. Om lag tre dokumenterte individuelle planer ble lagt for videreutvikling av Bodøsjøen friluftsmuseum. En av disse ble tegnet av arkitekt Halvor Vreim i 1937.¹⁷ En annen ble tegnet av konservator i Nordlandsmuseet Ola Sæther på slutten av 60-tallet, og en tredje av en arbeidsgruppe på fire individer i 1986.¹⁸¹⁹ Disse tre planene representerte den spesielle situasjonen til friluftsmuseet,

⁹ Nordlandsmuseet, 1946, s. 6-7

¹⁰ Lofotposten, 1938

¹¹ Ellingsen & Førde, 1989, s. 20

¹² Eriksen, 2009, s. 69

¹³ Nordlandsmuseet, 1946, s. 7

¹⁴ Nordlandsmuseet, 2018, s. 45-46

¹⁵ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

¹⁶ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

¹⁷ Nordlandsmuseet, 1946, s. 9

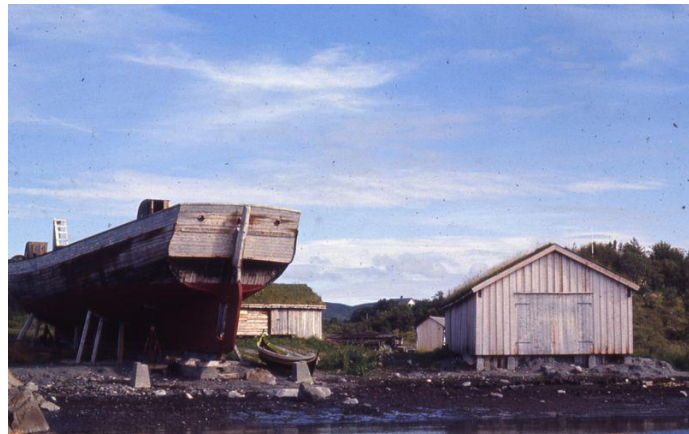
¹⁸ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

¹⁹ Ellingsen & Førde, 1990, s. 87

hvor man ser tydelige forsøk på å utvikle og plassere Bodøsjøen friluftsmuseum i en tydelig museumskontekst, med et tydelig samfunns-oppdrag. Dessverre ble ingen av disse planene gjennomført av ulike årsaker, men interessant nok så var det ikke nødvendigvis en tydelig slagplan som transformerte Bodøsjøen. Istedenfor ville mer tilfeldige faktorer påvirke friluftsmuseets utvikling, et av disse faktorene var et oppkjøp av en jekt.

2.2 Jekta i Bodøsjøen

I 1959 (etter et oppkjøp av museet i 1956) ble jekten Anna Karoline nærmest tilfeldig plassert i Bodøsjøen.²⁰ Nordlandsmuseet hadde flere ideer for hvor de ville plassere jekten, men av forskjellige grunner ble ingen av disse gjennomført, og det ble da bestemt å heller plassere henne i Bodøsjøen sammen med friluftsmuseet. I 1959 ble også bygget Mathildestua oppreist. Oppsetningen av Mathildestua og landsettelsen av Anna Karoline markerte en ny kurs for Bodøsjøen friluftsmuseum hvor disse to ville bli svært sentral videre.

Anna Karoline under åpen himmel i Bodøsjøen (sirka 1970). Vedsiden av er Stormaustet fra Rognan og Rorbua fra Skrova. Foto: Nordlandsmuseet

60-tallet var en relativt stille periode for friluftsmuseet basert at forsøket på å etablere et handelssted ble svært dominerende planleggingsmessing for anlegget. På 70-tallet kom Bodøsjøen igjen i fokus når byggene fra Saltdal kommune ble oppført, i tillegg til at det ble større aktivitet på Bodøsjøen camping, en campingplass vedsiden av friluftsmuseet etablert i et samarbeid mellom Nordlandsmuseet og Norsk Automobilforbund 20 år tidligere. Dette påvirket friluftsmuseet og åpnet for mer kommersiell og rekreasjonell bruk av området.²¹ Herfra kan man se hintet til starten av en annen type byggforvaltning på friluftsmuseet. Byggene i Bodøsjøen og friluftsmuseet i seg selv ble brukt mye mer instrumentelt på det vis at byggene heller ble brukt til å fremheve og tilknytte seg noe relatert, men annet, fremfor å formidle byggeskikk og kystkultur fra Salten. Et eksempel på dette kan ses via Mathildestua på anlegget.

I 1980 ble det gjort store interne endringer og oppussinger av Mathildestua for å tilpasse den til en vaktmesterbolig,²² men den ble videre heller brukt som en håndverksbod av Bodøs

²⁰ Pedersen, 2019, s. 33-34

²¹ Eriksen, 2009, s. 102

²² Skavhaug, 1980, s. 101

husflidslag.²³ Anlegget i seg selv ble også tatt i bruk for markedsdager og konserter samtidig som det generelt ble brukt av lokalbefolkningen som turområdet.²⁴²⁵ Det ble også i denne perioden midt på 80-tallet bygd et relativt unikt bygg på friluftsmuseet, en samisk gamme. I motsetning til resten av byggene på anlegget i denne perioden var gamma en pur rekonstruksjon bygd i samarbeid med Bodø sameforening.²⁶ Angivelig ble gamma oppreist for å skape sterkere inkludering på anlegget ved å gjenkjenne en samisk kystkultur i Salten. Byggene i Bodøsjøen ble altså med dette brukt mer som et virkemiddel for å fremme noe annet enn seg selv. I denne konteksten ble byggene i Bodøsjøen brukt for å oppnå en annen verdiskapning relatert til kultur. Kulturminner har så klart alltid blitt brukt på et vis, men dette instrumentelle bruket reflekterte en prioritering fra Nordlandsmuseet å bevare byggene gjennom bruk og som formidling separert fra den originale planen om å la byggene representere seg selv.

På starten av 80-tallet så man i tillegg også en interessant utvikling av Anna Karoline. Frem til 1979 var nemlig Anna Karoline fortsatt utstilt under åpen himmel der den eneste formen for beskyttelse var med det kjemiske (og giftige) stoffet pentaklorfenol.²⁷ Nordlandsmuseet var ikke bestemt på at Anna Karoline skulle forbli i Bodøsjøen, men basert på den truende utviklingen av sopp og restaureringsbehovet ble det bestemt å bygge et midlertidig bygg rundt henne.²⁸ Selv etter flere forsøk og planer forble Anna Karoline omringet av dette bygget frem til byggingen av Jektefartsmusset startet i 2017.²⁹

Fem av byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum: Mathildestua sammen med 3 kirkebuer fra Rognan og en stall fra Saltdal. Foto: Oler S. S Olausen

²³ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

²⁴ Johansen, 1991

²⁵ Ellingsen & Førde, 1989, s. 26

²⁶ Ellingsen & Førde, 1989, s. 26

²⁷ Pedersen, 2019, s. 35

²⁸ Skavhaug, 1980, s. 101

²⁹ Pedersen, 2019, s. 269

Kapittel 3 – Friluftsmuseet før og nå

3.1 Lokale tilknytninger

Etter byggingen av Jektefartsmuseet ble det et sterkere fokus på lokale aktører og foreninger sin tilknytning til Bodøsjøen friluftsmuseum. I dag spiller Bodøsjøen nettverk en sentral rolle i dette frivillige og lokale arbeidet på friluftsmuseum. Dette reflekteres gjennom blant annet arrangementer, bruk og arbeidet som bli gjennomført på friluftsmuseet av de ulike foreningene i Bodøsjøen nettverk og i tillegg etableringen av et storbåtนาust dedikert til foreningenes arbeid. Hvis vi ser tilbake til 1980-tallet, så man endelig slutten på det som kan beskrives som en stagnasjonsperiode i friluftsmuseets historie. Mellom alle forsøkene på å etablere en klar plan for anlegget, ble det klart at lokalt engasjement og interesseorganisasjoner begynte å spille en tydelig rolle i bevaringen og formidlingen av og på museet. En av de første og mest aktive lokalforeningene til å ta Bodøsjøen friluftsmuseum i bruk var Bodø husflidslag som i 1988 startet et samarbeid med Nordlandsmuseet.³⁰ Dette samarbeidet inngikk at husflidslaget foretok arrangementer på friluftsmuseet hvor det ble demonstrert tradisjonelle håndverksteknikker, underholdning og salg av gammeldags mat i tillegg til salg av produkter og håndverk.³¹ I bytte mot aktiviteter og arrangementer fikk da Bodø husflidslag lov til å oppholde seg i Mathildestua, også kjent som Breivikhuset på anlegget.³² Med dette så man igjen også starten på den instrumentelle bruken av byggene i Bodøsjøen. Denne instrumentelle bruken kan også knyttes til en type bevaring gjennom bruk. Mathildestua er og var et prima eksempel på denne type bevaring i Bodøsjøen friluftsmuseum. I forhold til mesteparten av byggene i friluftsmuseet i dag er ikke Mathildestua i et fokus som et antikvarisk bygg i en bevaringskontekst, derimot har fokuset til bygget blitt vektlagt i en brukskontekst.³³

I årboken til Nordlandsmuseet fra 1989 blir Mathildestua beskrevet som «...hjerte i anlegget»,³⁴ en interessant kontrast til dagens friluftsmuseum, hvor fokuset til Mathildestua har blitt nokså tilsidesatt for å gi fokus og plass til Jektefartsmuseet. Mathildestua blir i dag fortsatt brukt av både Nordlandsmuseet og

Mathildestua slik den står i dag. Foto: Oler S. S Olausen

³⁰ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

³¹ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

³² Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

³³ Nordlandsmuseet, 2018, s. 41

³⁴ Ellingsen & Førde, 1989, s. 25

frivillige foreninger, men det er tydelig at de siste årene har fokuset gått mere vekk fra å bruke Mathildestua som et driftsbygg til å bli mer et anleggsbygg som knyttes til formidlingen til friluftsmuseet.³⁵ Det er tydelig at bevaringen av Mathildestua har endret seg etter byggingen av Jektefartsmuseet, fordi bruksområdet for lokale aktører også har endret seg. Med etableringen av Jektefartsmuseet ble det lettere for lokale aktører å drive arbeidet sitt i andre deler av friluftsmuseet, så bruksområder ble flyttet fra antikvariske bygg til mer spesifikke driftsbygg. Lokallaget Kystlaget Salta reflekterer dette spesielt. Salta er et lokallag under Forbundet Kysten og spiller en svært sentral rolle i bevaring og aktivitet på friluftsmuseet i dag.³⁶ Kystlaget er en del av Bodøsjøen nettverk,³⁷ så tilknytningen mellom dem og Jektefartsmuseet er allerede sterk. Siden stiftelsen av Bodøsjøen nettverk i 2018 har Salta vært en drivende kraft i å etablere et driftsbygg for foreningen i nettverket.³⁸ Gjennom dugnad og samarbeid med Nordlandsmuseet ble det da bygd et slikt bygg på området til friluftsmuseet. I 2021 sto Storbåtnaustet klart og er i dag ansett som en del av friluftsmuseet. Det er plassert sammen med to eldre naust og rorbua fra Skrova som var en av de tre originale byggene som ble plassert i Bodøsjøen friluftsmuseum.³⁹

I dag blir Storbåtnaustet brukt som både båtnaust og aktivitetshus for resten av Bodøsjøen nettverk.⁴⁰ I likhet med husflidslaget på 80-tallet har Salta en sterk tilstedeværelse i Bodøsjøen friluftsmuseum i dag, gjennom aktiviteter, dugnader og arrangementer.⁴¹ Det frivillige arbeidet fra foreninger har tydelig satt et sterkt preg på Bodøsjøen friluftsmuseum, både i drift og bevaring. I tillegg har frivillige organisasjoner også hatt en tydelig effekt på selve bevaringen av byggene.

3.2 Autentisitet i Bodøsjøen

Autentisitet er et sentralt begrep i kulturminneforvaltning, og hvorvidt noe er autentisk eller "ekte" kan ha mye å si for formidlingen av kulturarv til et publikum. Basert på historien til Bodøsjøen friluftsmuseum og hvordan byggene blir ivaretatt blir et interessant spørsmål som angår autentisitet fremhevet. De 14 byggene på anlegget blir tydelig lagt frem i en representativ kontekst, siden de skal presentere en generalisering av byggeskikk og kystkultur fra Salten. Det

³⁵ Nordlandsmuseet, 2018, s. 41

³⁶ Kystlaget Salta, u.å

³⁷ Jektefartsmuseet, u.å

³⁸ Jektefartsmuseet, u.å

³⁹ Kystlaget Salta, u.å

⁴⁰ Kystlaget Salta, u.å

⁴¹ Kystlaget Salta, 2022, s. 14

er da nærliggende å spørre hvor autentisk denne representasjonen egentlig er. Kulturhistoriker Arne Lie Christensen deler autentisitet i tre delbegreper; materialautentisitet, prosessautentisitet og visuell autentisitet.⁴² I korte trekk betyr materialautentisitet at materialet i deler eller det hele bygget stammer fra byggets originale konstruksjon. Prosessautentisitet er når tradisjonelle teknikker og likt materiale blir brukt på erstatning og oppussing av bygg. Visuell autentisitet ser man når bygget prøver å etterligne hvordan det engang så ut uten at selve materialet er autentisk.⁴³ Disse formene for autentisitet utelukker ikke direkte hverandre. Selv om noen former nok for det meste vil prioriteres fremfor andre, og konflikt mellom formene også har muligheter til å utvikles.⁴⁴

Den helhetlige autentiske "strategien" for alle byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum er utfordrende å evaluere fullstendig med tanke på mengden bygg og de forskjellige tidene de har blitt plassert på anlegget. I sin egen beskrivelse av Bodøsjøen friluftsmuseum skriver Nordlandsmuseet at målet er å samle byggeskikk og tradisjoner fra rundt om i Salten. Basert på dette utsagnet i seg selv virker det da tydelig at friluftsmuseet har et spesielt fokus på visuell autentisitet. Med tanke på at oppdraget er å skape en representativ samling av bygg som skal fremheve spesielle byggemåter og kystlivet i Salten, ville det vært naturlig å anta at byggene i friluftsmuseet ville streve etter å representere det visuelle av disse byggeskikkene så nært som mulig. Prosessautentisitet er nok også et fokus med tanke på at for å tydelig formidle og bevare tradisjonelle byggeskikker, burde det være tydelige tilnærminger til tradisjonelle byggeprosesser.

Kverna fra Steigen ble restaurert i 1989. Da ble en tredjedel av tømmeret skiftet ut i tillegg til utskifting av deler av taket og vindskier.⁴⁵ I dag er det vanskelig å se sporene fra denne restaureringen. Det eneste hintet man kan se av endringer er gjennom gråskjæret i fargen på det nyere tømret. Dette er tydelig visuelt autentisk med tanke på at byggets karakter og oppfatning som en kvern fra 1600-1700-tallet ble opprettholdt, da i dette tilfellet i bytte mot materialautentisitet. Interessant nok hvis man ser på to andre bygg kan man også se likheter hvor visuell

Kverna fra Steigen etter restaureringen i 1989. Foto: Nordlandsmuseet

⁴² Christensen, 2011, s. 212

⁴³ Christensen, 2011, s. 212

⁴⁴ Christensen, 2011, 2. 213

⁴⁵ Ellingsen & Førde, 1990 s. 105

autentisitet ble prioritert. Byggene Mathildestua og Stornaustet fra Rognan ble begge betydelig oppusset innvendig for å tilpasse seg museumsaktiviteter. Stornaustet ble i 1979 utstyrt med nytt planert gulv slik at innsiden kunne bli tatt i bruk for utstillinger og Mathildestua ble betydelig innredet for å bli tilpasset som bolig.⁴⁶ I begge disse tilfellene ble det derimot ikke gjort noen betydelige endringer på byggenes ytre utseende. Selv om autentisitet ble betraktelig nedprioritert innvendig, beholder byggene en utvendig visuell autentisitet. Antageligvis ble fokuset på å opprettholde en visuelt autentisk karakter på disse byggene valgt for å beholde den større oppfatningen av Bodøsjøen friluftsmuseum. Dette fokuset er dermed interessant å kaste lys på i ettertid med tanke på dagens situasjon hvor trebyggene i Bodøsjøen ikke lenger er så dominerende i landskapet.

3.3 Nytt bygg i gammel kontekst

Fokuset til Bodøsjøen friluftsmuseum som et samlingspunkt av byggetradisjoner skaper også et interessant dilemma satt i lys av etableringen av Jektefartsmuseet. Byggene i friluftsmuseet representerer en rekke trebygg fra rundt om i Salten. Disse i seg selv er ikke særlig "dominerende" bygg basert på byggenes forhold til det omkringende landskapet og miljøet. Det største bygget på anlegget (før byggingen av Jektefartsmuseet), Hunstadhuset, er selv ikke mer enn en og en halv etasje og har en grunnflate på 47,2 kvadratmeter.⁴⁷ Da Jektefartsmuseet ble ferdig konstruert og åpnet i 2019, ble plutselig et stort, moderne og ambisiøst bygg en del av og et preg på landskapet. Den gamle iscenesettelsen og den autentiske følelsen av et nordnorsk bygdetun som består av flere eldre trebygg kan anses å ha blitt på et vis svakere og mindre betydelig.

I kulturminneforvaltningen brukes begrepet «skjemming» i kontekst av «...visuelle forstyrrelser».⁴⁸ Begrepet blir for det meste brukt i kontekst av kulturminneloven paragraf 3,⁴⁹ men har også et betydelig bruk innenfor bygningsvern. Basert på dette kan et argument være at Jektefartsmuseet muligens "skygger for" byggene i Bodøsjøen. Dette var allerede en bekymringssak for Nordlandsmuseet så tidlig som etter kjøpet av Anna Karoline i 1958.⁵⁰ Slik det står i Bodøboka 1988-89 «Dersom en regga jekta med seil, ville det overbygg dette

⁴⁶ Skavhaug, 1980, s. 101

⁴⁷ Nordlandsmuseet, 2018, s. 38

⁴⁸ Kahn, 2020, s. 155

⁴⁹ Kulturminneloven, 1978, § 3

⁵⁰ Ellingsen & Førde, 1989, s. 23

medførte, gi en alt for dominerende stilling i forhold til den øvrige bebyggelse på anlegget.».⁵¹ Videre blir det sagt at denne type bygg ville «...totalt kvele det anlegg med gamle bygninger som en hadde etablert her.».⁵² Det var en tydelig bekymring for at et slikt type bygg på anlegget ville endre konteksten til anlegget og byggene. Dette er interessant i seg selv med tanke på at byggene i Bodøsjøen allerede har vært gjennom en kontekstendring allerede når byggene først ble flyttet til friluftsmuseet. Etter krigen ble bevaringen ved å flytte bygg mindre vanlig. Tanken i kulturminneforvaltningen var at hus passet best i sin originale kontekst og at det passet best å verne dem der de allerede sto.⁵³ Bodøsjøen friluftsmuseum flyttet bygg til anlegget så sent som 1995, lenge etter at dette ble mindre vanlig.⁵⁴

Fortsettelsen med å flytte bygg til friluftsmuseet påvirket den helhetlige konteksten og presentasjonen av byggene på mange måter. Blant annet påvirkes en type "kontekstuell autentisitet" for de individuelle byggene. Siden byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum heller blir presentert i en større, ny, sammensatt kontekst i motsetning til deres originale individuelle kontekst, forsvinner også en spesiell type autentisitet som var knyttet til deres originale kontekst. I dagens lys blir det da utfordrende å poengtere at byggene i friluftsmuseet taper mye autentisitet ved å ha Jektefartsmuseet tilstede med tanke på at mye av byggenes kontekstuelle autentisitet allerede er fraværende. Det Jektefartsmuseet derimot har gitt Bodøsjøen friluftsmuseum er en sjanse på å etablere en ny type kontekst.

3.4 Et bevaringssentrum

Mangelen på midler og et "bevaringssentrum" kan sees på som to tidligere, viktige faktorer som medvirket i Nordlandsmuseets mindre tilstedeværende drift av Bodøsjøen friluftsmuseum. Før etableringen av Jektefartsmuseet i 2019 men etter 80-tallet, var Bodøsjøen friluftsmuseum i en situasjon hvor mangel på ressurser og avstand førte til lavere prioritering av vedlikehold. Man ser refleksjoner av dette blant annet i årsmeldinger, som i årsmeldingene fra 2014 og 2015, hvor det står «I Bodøsjøen knuses det hvert år en del ruter. Dette er et problem da det medfører en del arbeid som vi skulle vært foruten.».⁵⁵ Dette kan anses som en konsekvens av mangelen på aktiv bevaring fra museumsansatte på anlegget, grunnet anleggets posisjon og oppsetting. Det er tydelig at før 2019 manglet Bodøsjøen friluftsmuseum et arbeidssted for å utføre aktiv

⁵¹ Ellingsen & Førde, 1989, s. 23-24

⁵² Ellingsen & Førde, 1989, s. 33

⁵³ Eriksen, 2009, s. 97

⁵⁴ Nordlandsmuseet, 2020, s. 44

⁵⁵ Nordlandsmuseet, 2014, s. 20

bevaring av anlegget, noe som kunne være direkte truende for byggene, basert på utfordringen beskrevet i årsmeldingen. Museumshåndverker på Nordlandsmuseet Knut Bygdås påpekte under et intervju at byggene på friluftsmuseet blir lettere konservert med tanke på deres nærhet til Jektefartsmuseet. Det blir en type "uformell" forvaltning. Bevaringen av byggene blir ikke direkte prioritert, men blir hevet basert på den nye tilhørigheten med Jektefartsmuseet.⁵⁶ Uformell forvaltning kan lettere bli beskrevet som den mer hverdagslige vedlikehold av bygg. I konteksten av friluftsmuseet snakket Bygdås om vedlikehold hvor gress blir aktivt klippet rundt byggene, strøing av grus, vedlikehold av trær og generell aktiv observering av byggenes tilstand for å forhindre naturlige skader⁵⁷. Denne type forvaltning i seg selv er ikke nødvendigvis ny for Bodøsjøen friluftsmuseum. Eksempelvis nevnes det i Nordlandsmuseets årbok 1988-89 at Bodøsjøen har gjennomgått «Rutinemessig vedlikehold,» for 1987.⁵⁸ Hva spesifikt rutinemessig vedlikehold innebærer er vanskelig å bekrefte, men utfra kontekst og at det i tillegg nevnes at det ble «utført normalt vedlikehold» i Bodøsjøen i Nordlandsmuseets årsmelding fra 2013 kan det antas at dette også inkluderer et mer enkelt vedlikehold.⁵⁹ Så man kan si at vedlikeholdet av byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum ble mer "hverdagslig" og mer aktivt etter 2019.

Ut fra dette kan man argumentere at byggene i Bodøsjøen i gjengjeld blir en type ressurs for Jektefartsmuseet. I bytte mot en uformell bevaring kan byggene brukes av Jektefartsmuseet til å utøve og bearbeide lokale tilknytninger (slik som samarbeidet med Bodøsjøen nettverk) og ivareta formidlingen av Saltens byggekultur og kystkultur. Det kan da sies at Jektefartsmuseet og Bodøsjøen friluftsmuseum nærmest har skapt et symbiotisk samarbeid, hvor Bodøsjøen friluftsmuseum nærmest legitimerer Jektefartsmuseet, mens Jektefartsmuseet kan gi byggene en mer tydelig hverdagsbevaring.

3.5 Kystkultur og klima

En hverdagsbevaring og en aktiv oppmerksomhet fra ansatte er begge sentrale verktøy i bevaringen av bygg, spesielt i nyere tid. Kulturminner langs kysten kan være utfordrende på flere måter, men en sentral truende faktor mot bevaring av kystens kulturminner er selve kystklimaet. For kulturminner langs kysten har nok klima alltid vært en utfordring; uvær, fukt,

⁵⁶ Personlig kommunikasjon, 1. mars 2022

⁵⁷ Personlig kommunikasjon, 1. mars 2022

⁵⁸ Ellingsen & Førde, 1989, s. 106

⁵⁹ Nordlandsmuseet, 2013, s. 19

salt og andre miljøskader er nærmest forventet langs kysten. Mange kulturminnebygg langs kysten har spesielt utviklede byggeteknikker for å tilpasse seg disse utfordringene.⁶⁰ Men i nyere tid har klimaendringer ført til mer uforutsigbart vær og skapt en problemstilling. Et klima i endring kan ha mange betydninger for kulturminner. Riksantikvaren utpeker for eksempel hele åtte forskjellige konsekvenser klimaendringer kan ha på kulturminner og kulturmiljøer.⁶¹

Kulturminner langs kysten er kanskje en av de mest eksponerte når det kommer til truslene omkring klimaendringer. I tillegg nevner Riksantikvaren også at kulturminner lengre nord er spesielt utsatte for klimaendringer.⁶² Når man da tar for seg disse problemstillingene i henhold til Bodøsjøen friluftsmuseum, er det tydelig at klimaendringer er en reell og truende faktor for bevaringen av byggene i friluftsmuseet. Når man tar for seg landskapet rundt Bodøsjøen friluftsmuseum, kan man allerede tydelig se klimautfordringene. For eksempel ligger mye av friluftsmuseet i lavtliggende fjæreamråder langs Saltenfjorden med lite flombeskyttelse. Ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sitt flomfarekart, ligger betydelige deler av Bodøsjøen friluftsmuseum i flomfarensonen for de neste 20 årene. Denne sonen truer delvis eller fullstendig fem av femten bygg (inkludert Jektefartsmuseet) og er nært truende for fire andre bygg.⁶³ En av byggene som er fullstendig truet av flom er Kverna fra Steigen, et bygg som Nordlandsmuseet beskriver som «...et rikholdig utgangspunkt for formidling av den immaterielle kulturarven.» og som «...har mye kulturhistorisk verdi...».⁶⁴ I alt hvis man også tar med flomtrusler for de neste 100 årene er det bare fem bygg som ikke er direkte truet av flom og flotrussel.⁶⁵

En annen direkte konsekvens av klimaendringer som muligens ikke er like åpenbar er skadedyr. Riksantikvaren sier om en mulig fremtidig risiko at: «Det er sannsynlig at klimaendringer kan ha innvirkning på utbredelsen av dem. Husbukk krever høye temperaturer for utvikling av larver og er derfor bare utbredt i sørlige, kystnære strøk... Økte temperaturer i framtida vil derfor kunne gi bedre leveår for disse larvene.».⁶⁶ I hospiteringstiden min fikk jeg observere et skadedyrkontrollkurs hvor den fremtidige utfordringen med skadedyr knyttet til klimaendringer ble direkte adressert. Mye av problemstillingen i dette kurset var direkte knyttet til bevaring av museumsobjekter i relasjon til skadedyr, men som nevnt tidligere er også skadedyrkontroll en

⁶⁰ Christensen, 1995, s. 72

⁶¹ Riksantikvaren, 2022

⁶² Riksantikvaren, 2022

⁶³ NVE, 2017

⁶⁴ Nordlandsmuseet, 2018, s. 44-45

⁶⁵ NVE, 2017

⁶⁶ Riksantikvaren, 2020

tydelig utfordring for bygningsvernet. Byggene i friluftsmuseet er også her eksponert. Det er forventet at med klimaendringer vil luftfuktighet, nedbør og temperaturer øke, spesielt langs kysten i Norge.⁶⁷ Dette vil mest sannsynlig øke risikoen for både tredestruktive skadedyr og treråte.⁶⁸ Et friluftsmuseum i Bodøsjøen uten Jektefartsmuseet ville nok i dag ha hatt langt større utfordringer rundt konservering av byggene med truslene rundt et endrende klima. Med den sterkere passive og forebyggende bevaringen Jektefartsmuseet medbringer minsker risikoen for restaureringsbehov på byggene. Byggene har nå med Jektefartsmuseet blitt lettere å bevare gjennom oppsyn fra ansatte, som kan forberede friluftsmuseet på nye utfordringer.

3.6 Ny etikk, nytt museum

Frem til nå har mye av analysen rundt driftsendringene av Bodøsjøen friluftsmuseum fokusert på variasjoner og endringer på et mikronivå. På en annen side så er ikke endringene i Bodøsjøen bare basert på interne endringer i drift og bevaring, men også et resultat av større museumstrender. Dermed er det for å få en virkelig forståelse av forandringene til Bodøsjøen nødvendig å se det fra et makronivå og se sambandet mellom Bodøsjøen friluftsmuseum og museumsetikk.

Siden grunnleggelsen av Bodøsjøen friluftsmuseum i 1937 har sentrale ideer rundt museumsdrift variert og endret seg, særlig med tanke på et internasjonalt perspektiv. Grunnleggelsen av ICOM i 1946 var et resultat av et større profesjonaliseringsskifte i den internasjonale museumssektoren. For ICOM ble det gjennom 70- og 80-tallet et større fokus på å utvikle en internasjonal standard for et etisk regelverk for museer. Dette førte da til dannelsen av ICOMs museumsetiske retningslinjer i 1986.⁶⁹ Retningslinjene er delt opp i åtte prinsipper som skal fungere som en minimumsstandard og bindende regelverk for alle individuelle og institusjonsmedlemmer i ICOM.⁷⁰ Store deler av ICOMs museumsetiske regelverk skulle altså forsikre og forsterke profesjonaliteten til museer gjennom å forhindre utvidelsen av ulovlige museumsgjenstander og garantere en god etisk standard ved museer. Mye av fokuset til ICOM lå dermed i museers samlinger og baserte seg på en praksis av profesjonalisme gjennom samling.

⁶⁷ Riksantikvaren, 2019

⁶⁸ Riksantikvaren, 2019

⁶⁹ Pabst, 2016, s. 121

⁷⁰ Pabst, 2016, s. 122

Men gjennom årene har denne formen for museumsetikk blitt kritisert for å operere alt for statisk og å ikke ta hensikt til museers mer aktive samfunnsrolle i dag. De siste tiårene har et sterkere fokus blitt lagt på en «ny museumsetikk» med hensikt å heve museets etiske rolle gjennom åpenhet, sosial tilhørighet og dynamiske endringer.⁷¹ Denne museumsetikken er mer basert på å svare og tilhøre dagens kulturelle samtidsendringer gjennom adaptasjon istedenfor å konkret forholde seg til et statisk regelverk. Bodøsjøen friluftsmuseum har på mange vis reflektert denne typen museumsetikk gjennom sin nyere historie. I sin artikkel «Appropriate museology and the “new museum ethics”» nevner forfatter Christina Kreps at den nye museumsetikken har noe av sitt opphav fra en kritikk fra akademien og kulturelle minoriteter på 80-tallet. Denne kritikken gikk ut på at museer hadde en fundamental ekskluderende og homogen museologi med mulighet for fremmedgjøring.⁷² Dette kan knyttes direkte til et av byggene i Bodøsjøen, nemlig Gamma. Byggingen av Gamma ble startet i 1985, en tid hvor samisk kulturell historie begynte å bli diskutert mer aktivt av samfunnet. Det er ikke direkte nevnt i noen kilder at Gamma ble bygd for å spesifikt skape en samisk tilhørighet på museet. Derimot med tanke på at Gamma ble bygd i samarbeid med Bodø sameforening av en samisk gamlebygger kan man på et vis knytte dette til paradigmeskiftet på 80-tallet som førte til den nye museumsetikken.⁷³

⁷¹ Pabst, 2016, s. 123-124

⁷² Kreps, 2015, s. 5-6

⁷³ Fygle, 1984

Kapittel 4 – Konklusjon

4.1 En ny epoke i Bodøsjøen

Historien til Bodøsjøen friluftsmuseum er en historie som setter lys på en fundamental utfordring i museumsdrift og kulturminnevern; nemlig utfordringen av prioritering og ressurser. Sannheten er at alt ikke kan bli bevart eller høyest prioritert, så alle museer må ta en stilling til hvilke anlegg som skal utvikles og hvilke anlegg som skal nedprioriteres. Bodøsjøen friluftsmuseum er en interessant case i dette basert på at friluftsmuseet er et av Nordlandsmuseets eldste og første anlegg. Allikevel ble utviklingen av museet aldri gjennomført etter planen basert på omprioriteringer og ressursmangel. I stedet har Bodøsjøen friluftsmuseums utvikling vært avhengig av andre faktorer for å danne en tydelig museums karakter. Etableringen av Bodøsjøen camping var nok aktiv i å transformere området til et populært turistmål. I tillegg spilte lokale foreninger og aktører en sentral rolle i å skape engasjement på friluftsmuseet. Et annet aspekt som ville ha mye å si for Bodøsjøen friluftsmuseum, ble jekta Anna Karoline. Nødvendigheten og fokuset på å gi Anna Karoline et fortjent "hjem" var det som skapte Jektefartsmuseet, den mest transformative utviklingen i historien til Bodøsjøen friluftsmuseum. Etter 82 år var friluftsmuseet plutselig i en annen kontekst, landskap og prioritering.

Museumsdrift og museumsarbeid har bestandig vært svært opptatt av bevaring. Kulturhistoriker Anne Eriksen sier det slikt: «Enten museet er historisk, systematisk eller definert gjennom andre prinsipper, er det å ta vare på gjenstander og annet materiale en absolutt hovedoppgave».⁷⁴ Dette er en av hovedelementene som drastisk endret seg etter konstruksjonen av Jektefartsmuseet. Så hvordan har egentlig forvaltning av byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum endret seg etter etableringen av Jektefartsmuseet? Bevaringen av byggene i Bodøsjøen friluftsmuseum ble tydeligvis mer forebyggende enn aktiv. Siden Jektefartsmuseet skapte et tydelig aktivt område for museumsansatte, kunne byggene i Bodøsjøen bli mer tydelig observert, og bevart forebyggende. Dette er i motsetning til den langt mer passive bevaringen før. I tillegg er det tydelig gjennom eksemplene som Kverna fra Steigen, Mathildestua og selve Anna Karoline at byggene (og jekta) samtidig gjennomgikk langt mere inngripende og aktive tiltak. Med andre ord så kan man si at bevaringsstrategien endret seg fra en aktiv (men samtidig passiv) bevaring til en mer forebyggende bevaring.

⁷⁴ Eriksen, 2009, s. 135

Et annet interessant aspekt med Jektefartsmuseets innvirkning på Bodøsjøen friluftsmuseum vil være signifikansen av anlegget for Nordlandsmuseet. Når Bodøsjøen friluftsmuseum ble bygd i 1937 var det tydelig at Nordlandsmuseet hadde store planer for anlegget.⁷⁵ Disse planene ble derimot nedprioritert og kansellert når Nordlandsmuseet overtok et annet handelssted på Kjerringøy.⁷⁶ Gjennom årene overtok Nordlandsmuseet flere anlegg i Saltenområdet. Spesielt etter museumsreformen var det flere bygdetun under Nordlandsmuseet.⁷⁷ Siden en hadde flere lokale bygdetun i Saltenområdet ble det naturlig å stille spørsmålet om hva en skulle med et friluftsmuseum som nettopp skulle representere byggeskikk fra Salten? I Nordlandsmuseets strategiplan for 2015-2020 nevner de spesifikt angående mengden bygdetun og anlegg at de «...har en mer uklar profil» og «Det er vanskeligere å trekke et betalende publikum dit, men disse museumsanleggene er viktige områder for lokalmiljøet, gir rom for rekreasjon og er kilder til lokal forankring og identitet.»⁷⁸ Det kan da også argumenteres gjennom dette at Jektefartsmuseet har vært aktiv i å skape et mer tydelig behov for friluftsmuseet. Basert på den mindre særegne karakteren til Bodøsjøen friluftsmuseum kontra før 2019, kan det sies at det nye bygget ikke nødvendigvis jobber så mye imot Bodøsjøen, men fremhever det på et vis mer for Nordlandsmuseet, ihvertfall med tanke på det større fokuset både fra Nordlandsmuseet og offentligheten på Jektefartsmuseet og Bodøsjøen friluftsmuseum. På den andre siden er det også nødvendig å fremheve at gjennom dokumenter som «Innsamlingsplan for Nordlandsmuseet 2021-2025» og Nordlandsmuseet egen nettside blir ikke lenger Bodøsjøen friluftsmuseum direkte nevnt som en separat enhet fra Jektefartsmuseet.^{79,80}

Det er mulig å tenke seg at det nye samholdet mellom Bodøsjøen friluftsmuseum og Jektefartsmuseet kan anses som et symbiotisk forhold. Friluftsmuseet har på mange måter ofret aspekter som identitet, selvstendighet, kontekst og autentisitet, men i gjengjeld har Jektefartsmuseet gitt friluftsmuseet og byggene et nytt liv i en mer aktiv tilhørighet. Jektefartsmuseet har måttet ofre egne ressurser for å bevare friluftsmuseet, men i gjengjeld har friluftsmuseet gitt Jektefartsmuseet en lokal tilhørighet og et knutepunkt til kystkulturen museet skal representere. Bodøsjøen friluftsmuseum står i dag ikke lenger i en selvstendig museumskontekst som et bygdetun eller "Nordlands Maihaugen", men Jektefartsmuseet har klart å gi en ny, mer unik museumskontekst til Bodøsjøen friluftsmuseum, en kontekst som ikke

⁷⁵ Ellingsen & Førde, 1989, s. 27

⁷⁶ Ellingsen & Førde, 1989, s. 27

⁷⁷ Nordlandsmuseet, 2014, s. 2

⁷⁸ Nordlandsmuseet, 2014, s. 2

⁷⁹ Nordlandsmuseet, u.å

⁸⁰ Nordlandsmuseet, 2020, s. 43-44

er like ordinær som andre friluftsmuseum. Jektefartsmuseet har allerede etter tre år klart å transformere bygningsvernet på Bodøsjøen friluftsmuseum, og dermed transformert friluftsmuseet til et mer moderne og unikt museumsanlegg for Nordlandsmuseet.

Litteraturliste og kilder:

Bøker og dokumenter:

- Christensen, A. L. (1995). *Den norske byggeskikken: Hus og bolig på landsbygda fra middelaldrene til vår egen tid*. Pax forlag.
- Christensen, A. L. (2011). *Kunsten å bevare: Om kulturminnevern og fortidsinteresse i Norge*. Pax forlag.
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Ellingsen, H. & Førde, A.-M. (Red.). (1989). *Bodøboka 1988-89: Nordlandsmuseets årbok*. Lofotboka forlag.
- Ellingsen, H. & Førde, A.-M. (Red.). (1990). *Bodøboka 1989-1990: Nordlandsmuseets årbok*. Lofotboka forlag.
- Eriksen, A. (2009). *Museum: en kulturhistorie*. Pax forlag.
- Kahn, M. (2007). *Lærebok i kulturminnerett*. Fagbokforlaget
- Nordlandsmuseet. (1946). *Nordlandsmuseet gjennom 10 år: 1936-46*. Bodø boktrykkeri.
- Nordlandsmuseet. (2018). *Prioritering av bygningssamlingen*
- Pedersen, B. T. (2019). *Jekta: Eventyrets farkost*. Museumsforlaget.
- Skavhaug, K. (Red.). (1980). *Nordlands fylkesmuseum: Årbok 1980*. Lofotboka forlag.

Nettkilder:

- Borgos, J. I. (2008). *Kystkulturen: Ei lita nettbok om et stort emne*.
<http://www.borgos.nndata.no/Kystkultur.htm>.
- Fygle, S. (1984, 23 mai). Skal bygge gamle i Bodøsjøen. *Nordlandsposten*, s. 13.
<https://www.nb.no/items/e37d2f1c83d2742ad5494ba91820b852?page=12>.
- Jektefartsmuseet. (u.å). *Bodøsjøen nettverk*. Hentet 10. april 2022 fra
<https://jektefart.no/Bodosjoen-nettverk/nettverk>.
- Jektefartsmuseet. (u.å). *Om Jektefartsmuseet*. Hentet 22. mars 2022 fra
<https://jektefart.no/Om-oss/?Article=33>.
- Johansen, Ø. (1991, 29. juli). Markedsdager i Bodøsjøen. *Nordlandsposten, Byen og litt til*, s. 8. <https://www.nb.no/items/0d6a76f2648ca12eb6a4f8b58bb24370?page=7>.
- Kreps, C. (2015). Appropriate museology and the “new museum ethics”. *Nordisk museology*, (2), 4-16. <https://doi.org/10.5617/nm.3044>.

- Kulturminneloven. (1978). *Lov om kulturminner*. (LOV-2018-12-20-119). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1978-06-09-50/§3>.
- Kystlaget Salta. (2021). *Beretning til årsmøtet 2022*. https://kystlagetsalta.no/wp-content/uploads/2022/02/rsberetning2021-KystlagetSalta_2.pdf.
- Kystlaget Salta. (u.å). *Stornaustet*. Hentet 29. april 2022 fra <https://salta.no/bygningene/stornaustet/>.
- Kystlaget Salta. (u.å). *Velkommen til Kystlaget Salta*. Hentet 29. april 2022 fra <https://salta.no/>.
- Lofotposten. (1938, 7. juni). Alle Nordlands båttyper skal samles, s. 6. <https://www.nb.no/items/bb339b4087a9c38b04115ca601bdeceb?page=5>.
- Nordlandsmuseet. (u.å). *Alle Museumsanlegg*. Hentet 25. mars 2022 fra <https://nordlandsmuseet.no/no/museumsanlegg>
- Nordlandsmuseet. (2013). *Årsmelding 2013: Stiftelsen Nordlandsmuseet*. <https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/aarsmelding2013.pdf>.
- Nordlandsmuseet. (2014). *Strategiplan 2015-2020: Stiftelsen Nordlandsmuseet*. https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/strategi_nordlandsmuseet_20152020.pdf.
- Nordlandsmuseet. (2014). *Årsmelding 2014: Stiftelsen Nordlandsmuseet*. https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/aarsmelding_2014.pdf.
- Nordlandsmuseet. (2015). *Årsmelding 2015: Stiftelsen Nordlandsmuseet*. https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/aarsmelding_2015.pdf.
- Nordlandsmuseet. (2017). *Samlingsforvaltningsplan: 2018-2020*. https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/samlingsforvaltningsplan_2020.pdf.
- Nordlandsmuseet. (2020). *Innsamlingsplan for Nordlandsmuseet 2021-2025*. https://nordlandsmuseet.no/sites/n/nordlandsmuseet.no/files/innsamlingsplan_for_nordlandsmuseet_2021_2025.pdf.
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (u.å). *NVE flomsone*. NVE Temakart. Hentet 25. mars 2022 fra <https://temakart.nve.no/link/?link=flomsone>.
- Pabst, K. (2016). Fra ICOMs etiske regelverk mot en ny museumsetikk?. I K. Pabst, E. D. Johansen & M. Ipsen (Red.), *Mot nye relasjoner mellom museum og samfunn*. (s. 119-134). Norsk ICOM. <http://norskicom.no/wp-content/uploads/2016/08/NyeRelasjoner.pdf>.

- Riksantikvaren. (2020, 8. april). *Biologisk vekst og skadedyr*.
<https://www.riksantikvaren.no/biologisk-vekst-og-skadedyr/>.
- Riksantikvaren. (2022, 10 februar). *Klimaendringenes konsekvenser for kulturmiljø*.
<https://www.riksantikvaren.no/klima-og-kulturminner/tilpasning-til-endra-klima/klimaendringenes-konsekvenser-for-kulturmiljo/>.
- Riksantikvaren. (2019, 14 januar). *Klimaendringer og bevaringsverdige bygninger*. Bygg og bevar. <https://www.byggogbevar.no/pusse-opp/brann/artikler/klimaendringer-og-bevaringsverdige-bygninger>.
- Riksantikvaren. (2022, 8 februar). *Om klimaendringene*.
<https://www.riksantikvaren.no/klima-og-kulturminner/om-klimaendringene/>.

Bilder:

- Forsidebilde er fotografert av Oler S. S Olaussen den 3. mars 2022.
- Bilde en hentet fra Jektefartsmuseet. *Brosjyre for Bodøsjøen friluftsmuseum*.
- Bilde to hentet fra https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anna_Karoline.jpg under Creative Commons CC0 1.0. Foto av Nordlandsmuseet.
- Bilde tre er fotografert av Oler S. S Olaussen den 3. mars 2022.
- Bilde fire fotografert av Oler S. S Olaussen den 3. mars 2022.
- Bilde fem hentet fra <https://digitaltmuseum.no/021016091897/bodosjoen-friluftsmuseum-den-oppsatte-kverna-fra-steigen-av-tommer-med>. Foto av Nordlandsmuseet.

